

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 51 - 20 december 1970

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar
overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Ontwikkelingssamenwerking en opbouw

Inleiding

In de afgelopen tien jaar is *ontwikkelingshulp* een ingeburgerd begrip en een algemeen aanvaard principe geworden.

Er werd en wordt wel wat gekankerd over gouden bedden, maar in politieke kringen staat het principe dat we ontwikkelingshulp moeten geven niet serieus ter discussie. Ontwikkelingshulp is een beetje een heilige koe. Als er gepraat wordt, gaat het vnl. over de vraag hoeveel er gegeven moet worden. Politici bieden als marktkooplieden met tienden van procenten tegen elkaar op. Met het bedrag dat men aan ontwikkelingshulp geeft, koopt men zijn plaats op de ladder van de progressiviteit.

Behalve in zeer beperkte kring werd er nauwelijks gepraat over het effect van de ontwikkelingshulp, over de beste manier om ontwikkelingshulp te geven. De ontwikkelingshulp werd los gezien van alle andere manieren waarop wij als staat meespelen in de wereld, werd los gezien van onze „normale” economische relaties met de arme landen.

Dat alles lijkt vrij plotseling te zijn veranderd. Aan het begin van wat genoemd wordt het tweede ontwikkelingsdecennium, wordt de balans opgemaakt van de vorige periode. Die balans blijkt in vergaande mate negatief. Het welvaartsverschil tussen rijke en arme landen neemt toe. En als er in het ontwikkelingsbeleid geen principiële veranderingen komen, dan zal het resultaat over tien jaar minstens even negatief zijn.

In een t.v.-uitzending van Brandpunt, KRO, vorige week, getuigde prof. Tinbergen van zijn teleurstelling over het feit dat de welvarende landen zelfs aarzelen om een bijna onverantwoord verwaterde versie van zijn voorstellen voor een nieuwe aanpak te aksepteren.

De avond er op gaf VARA's Achter het Nieuws feiten en cijfers, o.a. over de onderlinge verhouding en handelsrelaties tussen rijke en arme landen enerzijds — en ontwikkelingshulp anderzijds.

Het probleem, zoals dat ook de avond daarop in de t.v.-uitzending van het Humanistisch Verbond naar voren kwam, kan aan de hand van

konkrete voorbeelden duidelijk gemaakt worden, dat:

— de ontwikkelingshulp aan de Latijns Amerikaanse landen voor 87% op gaat aan aflossing en rente van oude leningen, t.b.v. de ontwikkeling van die landen

— de totale geldstroom uit Latijns Amerika naar de Verenigde Staten — in de vorm van aflossingen, rente, winsten en dividenden — volgens betrouwbare schattingen 3 tot 5 keer is, als de stroom andersom, dus vanuit de V.S. naar Latijns Amerika — in de vorm van ontwikkelingshulp, nieuwe investeringen etc.

Zo wordt duidelijk dat Nalin Swaris uit Ceylon in ons t.v.-programma zei: „In feite is het zo dat wij, de arme landen, jullie, de rijke landen subsidiëren, in feite geven wij jullie ontwikkelingshulp, wij helpen bij de ontwikkeling van een steeds grotere welvaart bij jullie”.

Nu is het niet te verwachten, dat het optreden van de westelijke staten zal veranderen als niet de politieke wil van een meerderheid van de volken in die landen verandert. En daartoe kan een discussie ook in de kring van humanisten een nuttige bijdrage zijn.

Naar aanleiding daarvan praten we met de heer

Minister Polak heeft zijn gewijzigde ontwerp voor een nieuwe wet op de echtscheiding aangeboden aan de Tweede Kamer.

De Humanistische Stichting Socrates publiceert het rapport

Echtscheiding

en gaf daarin een aantal suggesties voor een nieuwe wettelijke regeling.

24 blz.

f 2,50

Bestellingen op giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers — Utrecht.

een radio-uitzending van zondag 20 december 1970

KALENDER 1971

De teksten zijn verzorgd door Dr. D. H. Prins en P. Krug.

Ontwerp: L. Frank.

Uitvoering: Drukkerij Storm.

Prijs f 5,50.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

Sorgedragers, directeur van het HIVOS, humanistisch instituut voor ontwikkelingssamenwerking.

Er wordt al veel ontwikkelingshulp gedaan — wat mankeert er nog aan.

Ik geloof dat we ons nog onvoldoende realiseren, dat wij wat de ontwikkelingshulp betreft nog maar in de kinderschoenen staan. We worden bewogen door allerlei problemen die door rampen veroorzaakt zijn. Maar om de zaken structureel aan te pakken, dat leeft nog niet bij de mensen.

In dit verband moet ik altijd denken aan onze mijnen. Kort na de oorlog waren onze mijnen dringend noodzakelijk. Er werd toen allerlei propaganda gevoerd om toch maar in de mijnen te gaan werken. Je ziet dat twintig jaar later deze mijnen verouderd zijn en dat de exploitatie economisch niet meer verantwoord is. Maar dat levert in zoverre geen probleem op omdat voor die mensen oplossingen worden gezocht. En om in Nederland dan mensen te helpen behoeft geen actie te worden gevoerd. Daar zijn de normale politieke kanalen voor om aan de structuur in die streek veranderingen aan te brengen. En na verloop van tijd ziet men ook dat daar andere industrieën voor in de plaats komen, kortom daar wordt een beleid gevoerd om dat probleem op te lossen.

Welnu, ik geloof dat wij met betrekking tot de ontwikkelingsproblematiek onvoldoende rekening houden met de consequenties van ons eigen beleid t.o.v. de ontwikkelingslanden. Ik moet daar natuurlijk bij zeggen dat ons beleid weer niet los gezien kan worden van het beleid in de omringende westerse landen. Je kan jezelf niet als een geïsoleerde staat opstellen en zeggen: „wij gaan dat nu doen”, want dan komt je positie t.o.v. die andere west-europese landen in gevaar. En in dit opzicht is het dus belangrijk, dat je contacten moet zien te leggen met andere west-europese groeperingen, die hetzelfde doel beogen.

Commentaar:

Je krijgt sterk de indruk dat tot nu toe de principiële discussie over ontwikkelingsproblematiek, over het probleem van de armoede en de rijkdom in de wereld, veel meer in progressieve kerkelijke kringen gevoerd is, dan bv. in humanistische kring. Hoe komt dat.

Ja ik geloof dat u in dit opzicht wel gelijk hebt. Ik geloof dat dit samenhangt met het feit dat de kerkelijke groeperingen al sinds lang relaties onderhouden met de onderontwikkelde gebieden. Vnl. door hun missie en zending. Daarnaast speelt het charitatieve element in de

kerkelijke wereld een grotere rol dan in de buitenkerkelijke wereld. En het feit van het missie en zending bedrijven plus het feit dat je deze mensen in bepaalde gevallen moet helpen heeft er toe geleid dat men in kerkelijke kring eerder met deze discussie is begonnen dan in buitenkerkelijke kring. Deze is n.l. veel minder direct bij de zaak betrokken. En dat is ook een directe aanleiding geweest om een humanistisch instituut voor ontwikkelingssamenwerking op te richten. Je kunt niet over deze problematiek een wezenlijke bijdrage in de discussie leveren, als je er niet rechtstreeks bij betrokken bent, als je niet dagelijks met de problemen wordt geconfronteerd, en je ook niet in de uitwerking ziet wat de consequenties zijn van bepaalde praktische maatregelen en van een bepaalde theoretische opzet.

Maar nu zit je, wat het Humanistisch Verbond betreft, toch met de situatie — naar mijn idee — dat men zegt: goed, er is een HIVOS, maar daarnaast gebeurt er eigenlijk weinig. Men is eigenlijk veel meer gericht op andere onderwerpen. En ik vind zelf dat die ontwikkelingsproblematiek eigenlijk tot nu toe een beetje verwaarloosd wordt. Is het niet eigenlijk zo dat het denken en praten over de ontwikkelingsproblematiek in het Verbond gestimuleerd zou moeten worden, juist omdat men in buitenkerkelijke kring niet belast is met de traditie van zending of missie en het charitatieve element, zodat men juist een nieuwe en zakelijke en structurele benadering van de zaak juist uit de buitenkerkelijke kring zou kunnen verwachten.

Ja, het gevaar bestaat uiteraard dat men zegt: er is een HIVOS, dus wij hoeven ons met die zaak niet meer persoonlijk bezig te houden. Het tegendeel is waar zou ik zeggen. Het moet zo zijn dat de activiteiten van een organisatie gedragen worden door een levende beweging bij de geestverwanten. Dat moet stellig het geval zijn. Nou moet je de mogelijkheid hebben om die beweging op een geschikte manier tot leven te brengen. En in de twee jaar dat wij bezig zijn, zijn een belangrijk deel van de activiteiten er op gericht geweest om contacten te leggen die deze mogelijkheden inderdaad zullen gaan bieden.

In dit verband is het aardig om te vermelden dat de man die kortgeleden in het t.v.-programma van het HV optrad, de heer Nalin Swaris, momenteel naar Ceylon is en daar onderzoekt in hoeverre rechtstreekse contacten tussen Ceylonese groeperingen of dorpsgemeenschappen kunnen worden gelegd met Nederlandse

dr. A. L. Constance

Geschiedenis van het Humanisme in Nederland

De ontwikkeling van het „vrije denken” in ons land van de 14e tot de 20e eeuw. Een beeld van hen, die hebben bijgedragen tot een grotere persoonlijke vrijheid en verdraagzaamheid.

190 blz.

f 9,95

Te bestellen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers — Utrecht.

Prof. Dr. Leo Apostel,

„De Humanismen en het humanisme”

Bijzonder belangwekkend filosofisch essay over de grondslagen van het moderne humanistische denken. De schrijver zoekt een synthese van de belangrijkste humanistisch-wijsgerige stromingen: het wetenschappelijk humanisme, het existentieel humanisme, het marxistisch en het religieus humanisme en Nietzsche als grensgeval. Een uitgave van het Humanistisch Verbond van België.

71 blz.

f 4,—

Te bestellen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers te Utrecht.

groeperingen, waarbij dan met name Verbondsleden betrokken zullen zijn.

Ik hoop dat daar een contact uitkomt. Want we kunnen ons op allerlei manieren theoretisch met de problematiek van de ontwikkelingslanden bezig houden, maar een rechtstreeks menselijk contact is veel sterker. Als je een mens in nood ziet dan vraag je je niet af welke maatregelen je moet nemen, maar dan handel je vanuit je hart en doe je precies het juiste, wat gevraagd wordt. Zo gauw je gaat overwegen wat het beste is, dan komen daar allerlei dingen bij te pas, dan gaat je eigen positie een rol spelen.

Dat is de problematiek waarin we zitten.

We hebben langzamerhand nauwe contacten met de ontwikkelingslanden. De radio en de t.v. en de andere media brengen deze problematiek eigenlijk iedere dag onder je ogen. Aan de andere kant hebben we praktisch geen contact met die mens in die landen, de gewone mens. We zien wel allerlei regeringsvertegenwoordigers heen en weer schuiven en we lezen verklaringen, maar hoe nou de man, de vrouw, het gezin in zo'n ontwikkelingsland leeft, wat hun mogelijkheden zijn, wat hun wensen e.d., daar hebben we geen idee van. En het is dacht ik in dit verband dat een particuliere organisatie vooral deze communicatie van mens tot mens zou moeten stimuleren.

De bedoeling van dat soort contacten is, neem ik aan, dat er gegevens uitgewisseld worden, dat men elkaar een beetje leert kennen. Maar ook dat wanneer er in een dorp op Ceylon plannen zijn voor een bepaald project, dat dan b.v. in Nederland een gemeenschap van het Humanistisch Verbond dat mede mogelijk maakt, doordat er geld ingezameld wordt, doordat er contacten worden gelegd etc.?

Ja. Ik geloof dat je dit niet moet organiseren door te zeggen: nu gaan we dit en dit en dit precies doen. Je moet de contacten leggen en je moet proberen die contacten zelf tot ontwikkeling te laten komen, desnoods met enige begeleiding, waar technische problemen een rol spelen. Dan zal vanzelfsprekend het probleem aan de orde komen dat men in die landen bepaalde dingen wil doen en daar niet de mogelijkheden toe heeft. En je mag aannemen dat

dat aanleiding zal geven tot lokale acties. Die dan gebed zijn in een permanent contact. Want veel van onze acties hebben een ad hoc karakter, men loopt ergens warm voor en dan gaat het als een kaars uit en je hoort er nooit meer wat van en het contact gaat verloren. Het gaat hierbij meer om contacten op langere termijn te behouden.

Vraag: Waardoor je hier ook ziet wat er mee gebeurt...

Ja, dat die mens daar niet alleen maar een plaatje wordt en dat plaatje wordt dan vaak een jongetje of een man met zijn ribben door zijn vel, maar dat het een levend mens wordt die probeert zichzelf te ontwikkelen en die daar niet toe in staat is. En we moeten leren te zien wat nou precies bij deze mensen de remmingen zijn. Er zijn uiteraard remmingen van materiële aard, maar er zullen ook andere remmingen zijn, en zolang we die niet kennen moeten wij geen toenadering tot deze landen verwachten en zullen wij ook hun beslissingen niet leren kennen, ook niet die op politiek niveau. Aan het ontbreken van deze kennis zijn zoveel gevaren verbonden, dat dit een dringende aandacht vereist.

Commentaar:

Wie met een gemeenschap van het Humanistisch Verbond, of met een andere groepering deel wil nemen aan dit project van het HIVOS, wie belangstelling heeft voor een langdurig contact met een dorpsgemeenschap of een wijk op Ceylon, en wie meer wil weten van HIVOS, kan zich richten tot de Stichting HIVOS, Nassau Odyckstraat 8, Den Haag. Het gironummer dat altijd open staat voor uw bijdrage aan dit werk is 716000 t.n.v. H.I.V.O.S. Den Haag

BIJ DE JAARWISSELING

Waarom zouden we alleen maar terugkijken naar wat geweest is, al of niet belangrijk en sensationeel? Waarom zouden we trachten ons voor te stellen wat de toekomst zal brengen? Van meer betekenis is ons te binnen te brengen, dat het verleden mede ons eigen werk was en dat de toekomst dat ook zal zijn. Het besef van verantwoordelijkheid voor onze keuze, onze beslissingen, onze oordelen en onze handelingen is het besef van iets, dat onafscheidelijk met ons menszijn is gegeven. Mens-zijn is verantwoordelijk zijn, een andere manier om als mens te leven bestaat er niet. En we zouden het ook niet willen. Dit inzicht geeft moed voor de toekomst. Want de grote vraag blijft, of er in de menselijkheid krachten genoeg schuilen om het leven op aarde menswaardig te maken. Een van die krachten is de verantwoordelijkheid, aan ieder mens. Die maakt, dat we het afgelopen jaar niet als een film zonder meer lijdzaam aan ons voorbij zien gaan, alsof we zelf niet een van de medespelers waren.

Prof. Dr. J. C. Brandt Corstius, geb. 1908

Informatie

„Als men spreekt over de problemen van het behoud der dieren, worden soms ook economische factoren vermeld. Men heeft er op gewezen dat intelligente bescherming en beheerste voortplanting van wilde soorten de om eiwitten schreeuwende bevolking in bepaalde delen van de wereld kunnen helpen. Dit zou voor korte tijd zeker wel op gaan, maar op de lange duur zou het er somber uit gaan zien. Als ons aantal in het huidige beangstigende tempo zal toenemen, zal het op den duur een kwestie worden van kiezen tussen ons en hen. Hoe waardevol zij uit symbolisch, wetenschappelijk of esthetisch oogpunt ook voor ons zijn, de economie zal zich tegen hen verzetten. Het is domweg zo dat als onze soort wat bevolkingsdichtheid betreft een bepaalde top bereikt, er geen ruimte meer over zal zijn voor andere dieren. De bewering dat zij een onontbeerlijke voedselbron vormen houdt helaas geen stand in een kritischer onderzoek. Het is efficiënter om direct plantaardig voedsel te eten dan om het in diervlees te veranderen en dan de dieren te eten. Als de behoefte aan leefruimte nog groter wordt, zullen er tenslotte nog drastischer stappen ondernomen moeten worden en zullen we genoodzaakt worden om onze voedingswaren synthetisch te bereiden. Tenzij we op zeer grote schaal andere planeten kunnen koloniseren en de lading verdelen, of onze bevolkingstoename op een of andere manier serieus tot staan kunnen brengen, zullen we in niet al te verre toekomst alle andere levensvormen op aarde moeten verwijderen.

Als dit nogal melodramatisch klinkt, is het van belang de volgende cijfers te bestuderen. Op het eind van de zeventiende eeuw was de wereldbevolking van de naakte apen slechts 500 miljoen. Die is nu gestegen tot 3000 miljoen. Iedere vierentwintig uur komen er 150.000 bij. (De interplanetaire emigratie-autoriteiten zouden dit cijfer een ontmoedigende uitdaging vinden). In 260 jaar tijd zal er, als het tempo van de toename onveranderd blijft — wat onwaarschijnlijk is — een kokende massa van 400.000 miljoen naakte apen (mensen) zich op het aanschijn van de aarde te verdringen. Dit betekent 6875 individuen op iedere vierkante kilometer van het totale landoppervlak. Om het anders te stellen, de bevolkingsdichtheid die we nu hebben in onze grotere steden zou dan in iedere hoek van de aardbol bestaan”.

„Ondanks onze grandioze ideeën en onze hooghartige eigendunk, zijn wij nog steeds nederige dieren, onderworpen aan alle fundamentele wetten van het dierlijke gedrag. Lang voordat onze bevolkingen de hierboven genoemde aantallen zullen bereiken, zullen wij zoveel regels hebben overtreden die onze biologische aard

beheersen, dat wij als dominerende soort bezweken zullen zijn. Wij hebben de neiging aan de vreemde zelfvoldaanheid te lijden dat dit nooit kan gebeuren, dat wij iets bijzonders over ons hebben, dat wij op een of andere manier boven de biologische wetten staan. Maar dat is niet zo. Vele opwindende soorten zijn in het verleden uitgestorven en wij zijn geen uitzondering. Vroeg of laat zullen wij verdwijnen en plaats maken voor iets anders”.

„Men kan optimistische geluiden horen van de kant van een aantal individuen die menen dat wij, omdat wij een hoog intelligentieniveau en een sterk onderzoekende aandrang hebben ontwikkeld, in staat zullen zijn iedere situatie in ons voordeel te doen verkeren; dat wij zo buigzaam zijn, dat we onze levenswijze kunnen veranderen in overeenstemming met de eisen die gesteld worden door onze snel toenemende soortgroei; dat, als het zo ver is, wij het klaar zullen spelen het hoofd te bieden aan de overbevolking, de spanning, het verlies van onze privacy en van de onafhankelijkheid van onze handelingen; dat we onze gedragspatronen zullen veranderen en zullen leven als reusachtige mieren; dat we onze agressieve en territoriale gevoelens onder controle zullen hebben, evenals onze seksuele impulsen en ouderlijke neigingen; dat, als wij apen moeten worden die ontstaan in legbatterijen, we dat doen kunnen; dat onze intelligentie al onze fundamentele biologische aandringen kan domineren. Ik beweer in alle bescheidenheid dat dit klets is. Natuurlijk zijn wij buigzaam. Natuurlijk zijn wij gedragsopportunisten, maar er gelden ernstige beperkingen voor de vorm die ons opportunisme aan kan nemen. Door in dit boek onze biologische eigenschappen te benadrukken, heb ik getracht de aard van deze beperkingen aan te tonen. Door ze duidelijk te onderkennen en ons eraan te onderwerpen, zullen we een veel grotere kans hebben om voort te bestaan. Dit impliceert niet een naïef „terug naar de natuur”. Het betekent gewoon dat wij onze intelligente, opportunistische vooruitgang moeten aanpassen aan onze fundamentele gedragseisen.

We moeten ons meer in kwaliteit dan alleen maar in kwantiteit ontwikkelen. Als we dat doen, kunnen we voortgaan op dramatische en opwindende wijze technologische vorderingen te maken zonder onze evolutionaire erfenis te verloochenen. Als we dat niet doen, zullen onze onderdrukte biologische aandringen steeds hoger stijgen, tot de dijk het begeeft en het geheel van ons ingewikkeld bestaan met de stroom wordt meegesleurd”.

Desmond Morris, bioloog aan het slot van zijn boek De naakte aap, uitgave Bruna & Zoon.